

Gemeente Amsterdam

Dienst Onderzoek en Statistiek

Vestigingsklimaat in Amsterdam

ten tijde van economische malaise

Projectnummer: 9135

In opdracht van: Het Parool

drs. C. van Oosteren

drs. J. Slot

drs. M. van Laaren

Oudezijds Voorburgwal 300

1012 GL Amsterdam

Telefoon 020 251 0412

c.oosteren@os.amsterdam.nl

Postbus 658

1000 AR Amsterdam

Fax 020 251 0444

www.os.amsterdam.nl

Amsterdam, april 2009

Inhoud

Inleiding	5
1 Vestigingsklimaat	7
1.1 Oordeel over de economische situatie	7
1.2 Verwachte effecten crisis op eigen bedrijf	13
1.3 Tevredenheid over vestigingsklimaat	14
1.4 De gemeente en de crisis	15
2 Consumenten enquête	17
2.1 Economische situatie: negatieve gevoelens	17
2.2 Eigen financiële situatie nog positief beoordeeld	19
2.3 Zestig procent is niet bang voor ontslag	20
Bijlage Suggesties voor gemeente	21

Inleiding

Hoe oordelen Amsterdamse bedrijven en instellingen over het vestigingsklimaat? En in welke mate wordt dit oordeel beïnvloed door de huidige economische malaise? Dit heeft O+S voor Het Parool onderzocht op basis van telefonische interviews onder 261 organisaties. De twee belangrijkste vragen gaan over de tevredenheid over Amsterdam en de verwachte gevolgen van de economische recessie, onder andere voor eigen organisatie.

Er zijn zowel kleine (1-5 personeelsleden), middelgrote (6-100) als grote organisaties (>100) benaderd. Voor wat betreft het bedrijfsleven zijn er bedrijven uit vier sectoren benaderd: zakelijke dienstverlening, financiële dienstverlening, horeca en vervoer. Indien een vraag door voldoende respondenten is beantwoord, is er een onderscheid gemaakt naar deze sectoren. Daarnaast zijn ook publieke instellingen benaderd, in de sectoren overheid, onderwijs en zorg. In totaal hebben 261 organisaties, waarvan 199 private en 62 publieke, aan het onderzoek meegewerkt. Zowel de private als de publieke instellingen zijn telefonisch geïnterviewd.

Tevens bevat dit rapport een onderzoek onder Amsterdamse burgers, dat gezien kan worden als equivalent van het landelijke onderzoek naar consumentenvertrouwen van het CBS. Voor dit onderzoek werd een groep van ongeveer 385 bewoners geïnterviewd, 196 telefonisch en 189 via het online panel.

1 Vestigingsklimaat

In dit hoofdstuk wordt de tevredenheid van organisaties over het vestigingsklimaat in Amsterdam beschreven. Hoe denken zij over de huidige economische situatie en welke gevolgen verwachten zij daarvan (onder andere voor de eigen organisatie)? Ook komt aan bod hoe organisaties denken over de rol van de gemeente in de crisisbestrijding.

1.1 Oordeel over de economische situatie

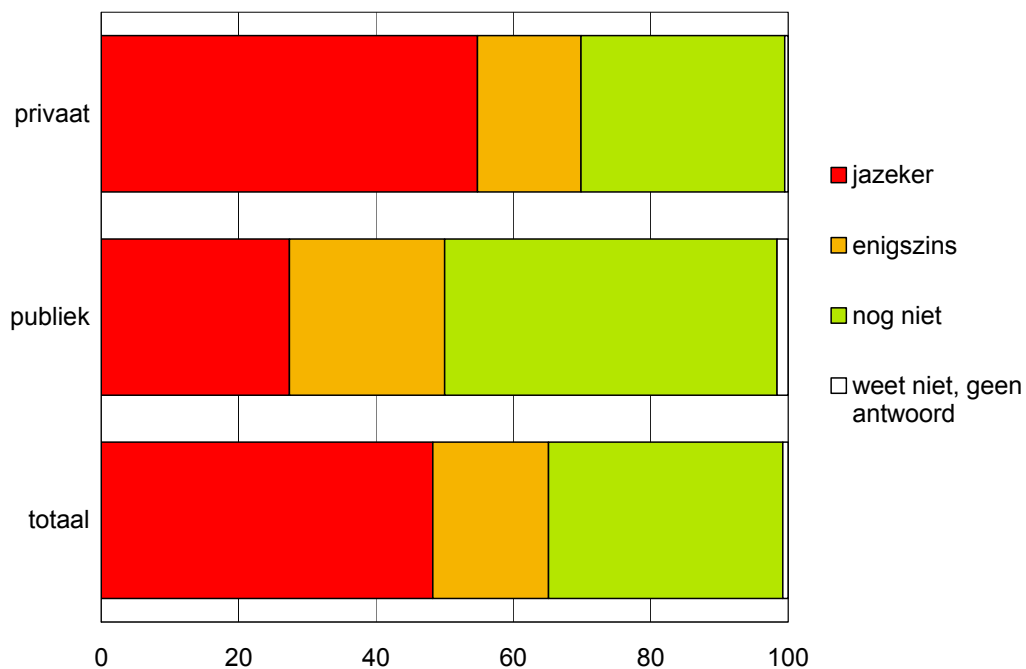
Het grootste deel van de ondervraagde organisaties maakt zich zorgen over de huidige economische situatie. Veertig procent maakt zich enigszins zorgen en 21% maakt zich ernstige zorgen. Een vijfde van de respondenten ziet vooralsnog geen enkel probleem.

Tabel 1.1 Wat is uw oordeel over de huidige economische situatie?

	aantal	%
ik maak me ernstige zorgen	55	21
ik maak me enigszins zorgen	104	40
geen duidelijke mening	12	5
het zou beter kunnen	34	13
ik zie vooralsnog geen enkel probleem	52	20
geen antwoord	4	2
Totaal	261	100

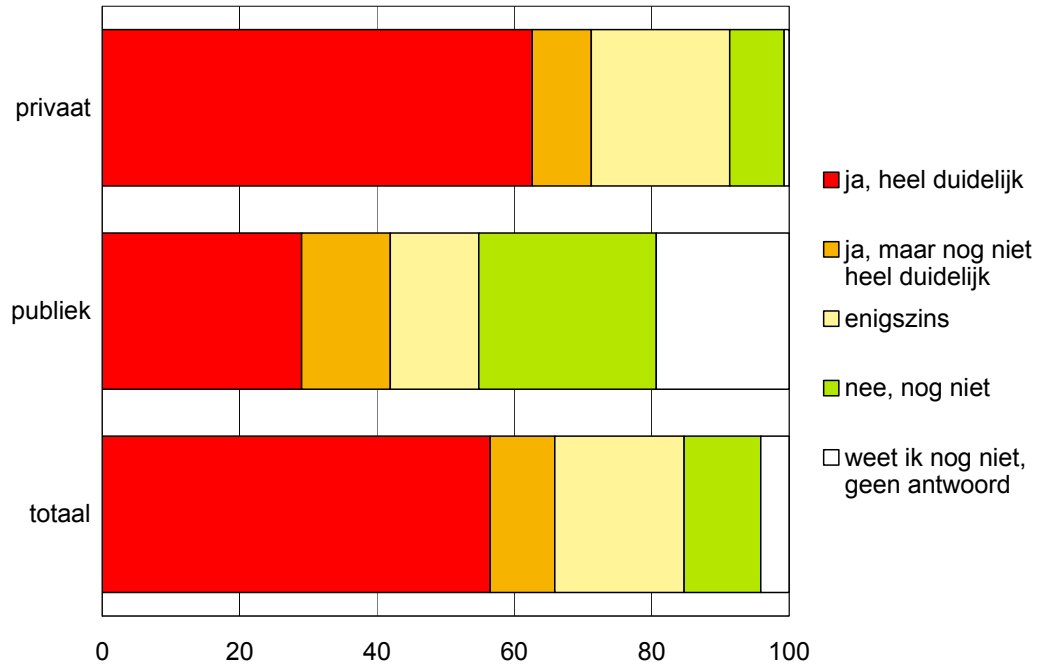
Voor de meeste organisaties geldt ook dat ze al merken dat de economische crisis effect heeft op de organisatie. Achtenveertig procent zegt het zeker te merken en nog eens 17% merkt het enigszins. Een derde merkt nog niks van de crisis. Vooral de private sector merkt de effecten van de crisis al op hun eigen bedrijf (55% merkt het zeker en nog eens 15% enigszins). Hierbinnen merkt de zakelijke sector er nog het minst van (33%). De andere sectoren (de vervoer sector, horeca en financiële sector) merken het al bijna dubbel zo vaak, respectievelijk 65%, 64% en 60%. Bij de publieke sector geeft de helft van de organisaties aan nog geen last van de crisis te hebben.

Figuur 1.2 Merkt u al dat de economische crisis effect heeft op uw eigen bedrijf? (n=261, procenten)

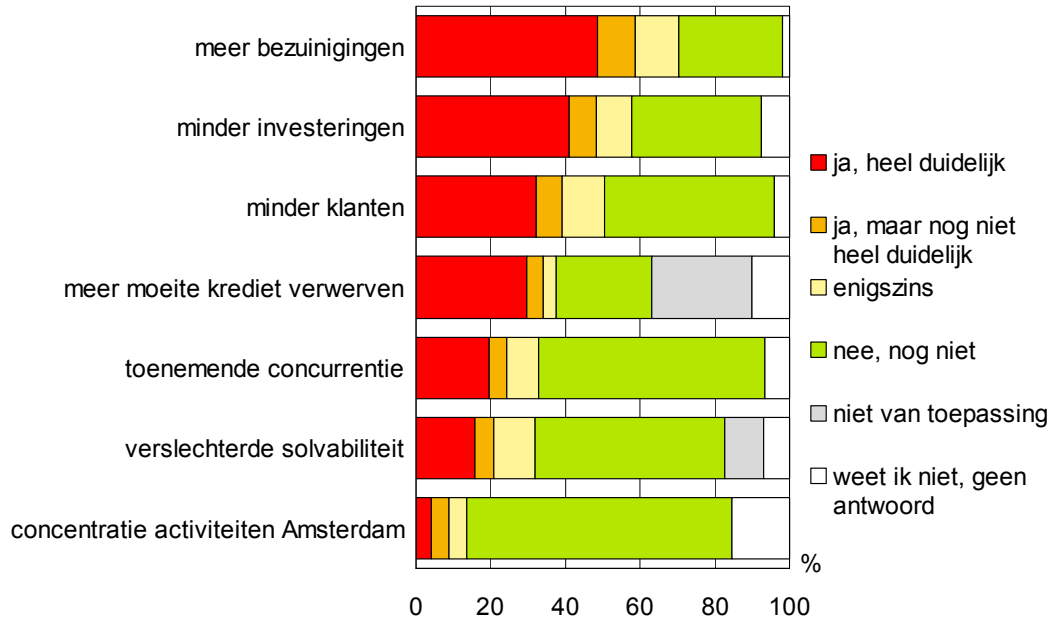
Van de organisaties die aangeven het effect van de crisis op de eigen organisatie al te merken is, merkt 56% het effect heel duidelijk in de omzet. Slechts 11% merkt dat nog niet. Private instellingen merken het veel vaker in hun omzet dan publieke instellingen.

Figuur 1.3 Merkt u al effect op de omzet van uw bedrijf of organisatie? (n=261, procenten)

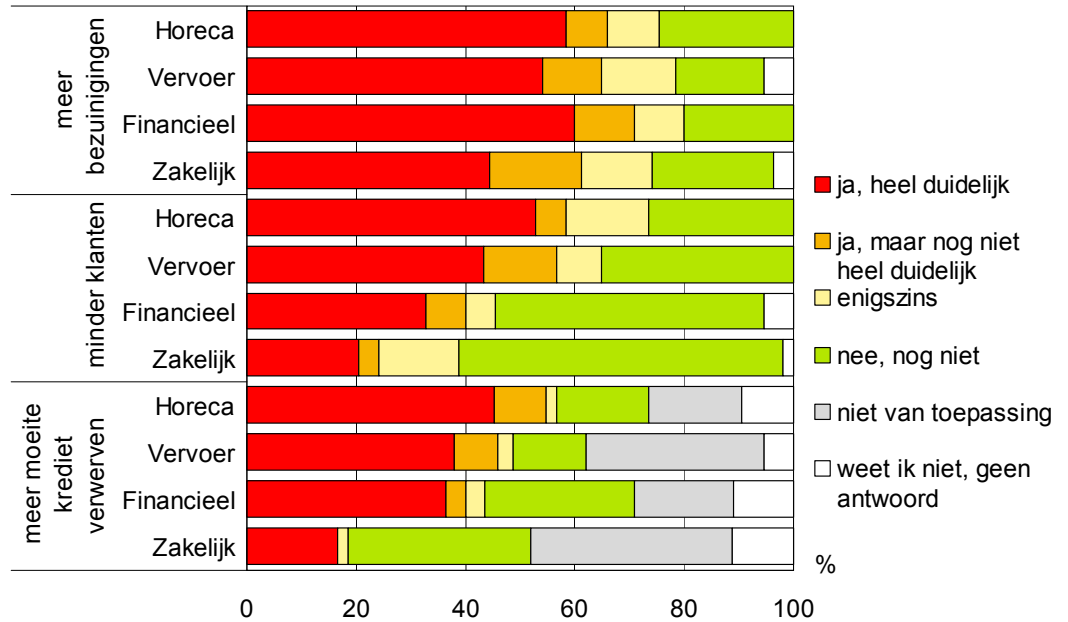
Bijna 60% van de organisaties merkt dat er door de economische crisis meer bezuinigd wordt in de organisatie. Bijna de helft van de organisaties merkt dat er minder geïnvesteerd wordt en 40% merkt dat het aantal klanten achteruit gaat. De ondervraagde organisaties merken nauwelijks dat bedrijven hun activiteiten gaan concentreren in Amsterdam.

Figuur 1.4 Effecten van de crisis (n=261, procenten)

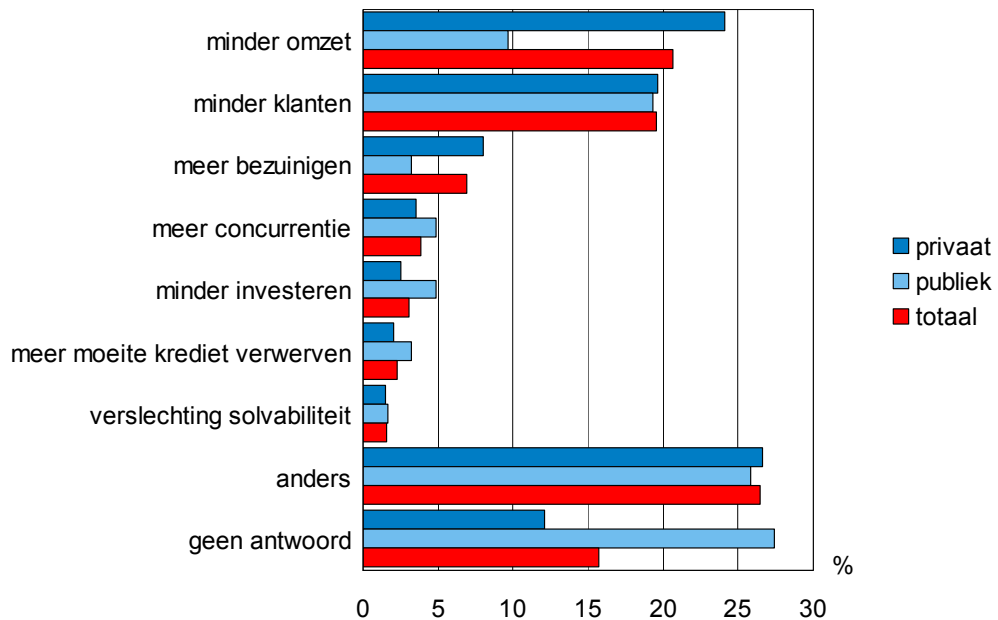
De private sector merkt vaker dan organisaties in de publieke sector dat er meer bezuinigd wordt in de organisatie, dat het verwerven van krediet moeizamer gaat en dat de solvabiliteit van de organisatie verslechtert. Binnen de private sector verschillen de sectoren in hoe vaak ze merken dat de crisis effect heeft op het aantal klanten, op het verkrijgen van krediet en op bezuinigingen. De zakelijke dienstverlening heeft een stuk minder vaak last van daling in klantenaantal en minder moeite met krediet verwerven dan de horeca, het vervoer en de financiële sector. Ook merkt de zakelijke dienstverlening minder van bezuinigingen in hun bedrijven.

Figuur 1.5 Verschil in effect tussen sectoren

Naast welke effecten organisaties merken van de crisis is er ook gevraagd welk effect van de crisis zij als het meest belangrijk ervaren. Het dalen van de omzet wordt door de private sector het vaakst als belangrijkste effect van de economische crisis op de eigen organisatie genoemd (24%), op de voet gevolgd door het dalen van het aantal klanten (20%). De publieke sector noemt het dalen van het aantal klanten het vaakst als belangrijkste effect (19%). Minder omzet en meer bezuinigingen worden duidelijk vaker als belangrijkste effect genoemd door de private instellingen dan door de publieke instellingen. De publieke instellingen hadden veel vaker dan de private sectoren geen antwoord op de vraag wat het belangrijkste effect van de crisis op hun organisatie is. Ruim een kwart (26%) heeft een ander effect als belangrijkste genoemd. Bij deze open antwoorden werd regelmatig genoemd dat de crisis juist een positief effect heeft op de organisatie.

Figuur 1.6 Belangrijkste effecten van de crisis (n=261, procenten)

1.2 Verwachte effecten crisis op eigen bedrijf

Bij 9% van de ondervraagde organisaties heeft de economische crisis al tot ontslag geleid. Dit betreft voornamelijk bijna uitsluitend het bedrijfsleven: bij 12% van de ondernemingen zijn al ontslagen gevallen. De horeca ligt hier met 15% nog wat boven.

Tabel 1.7 Zijn er in uw bedrijf al ontslagen gevallen?

	aantal	%
ja	23	9
nee	215	82
weet ik nog niet, geen antwoord	23	9
totaal	261	100

Ruim 10% van de organisaties verwacht dat er in de komende tijd mensen in hun organisatie zullen worden ontslagen. Van deze 27 organisaties verwacht ruim een kwart (26%) dat dit om 5% van de totale personeelsomvang zal gaan, een derde denkt dat dit om 10-20% zal gaan en 11% denkt dat het om 20-30% zal gaan.

Tabel 1.8 Verwacht u de komende tijd mensen te moeten ontslaan?

	aantal	%
ja	27	10
nee	204	78
weet ik niet, geen antwoord	30	11
totaal	261	100

Overigens blijkt dat 80% van de organisaties die nog verwachten mensen te ontslaan, al mensen ontslagen hebben.

Tabel 1.9 Hebt u het idee dat de economische crisis uw bedrijf meer raakt dan andere bedrijven in uw sector?

	aantal	%
jazeker	19	7
misschien	7	3
nee	228	87
weet ik nog niet, geen antwoord	7	3
totaal	261	100

Een overgrote meerderheid van de organisaties heeft niet het idee dat hun organisatie meer wordt geraakt dan andere organisaties in dezelfde sector (87%).

Veruit de meeste organisaties zijn positief over hun eigen voortbestaan gedurende de crisis. Zesentachtig procent denkt dat zij de crisis zeker zullen overleven. Bijna 90% denkt dat zij niet gedwongen zullen worden Amsterdam te verlaten als gevolg van de crisis. Ook denkt bijna 80% dat het niet voordeliger is om vanwege de crisis naar een locatie buiten Amsterdam te verhuizen.

1.3 Tevredenheid over vestigingsklimaat

Negentig procent van de respondenten bevalt het (redelijk) goed om in Amsterdam gevestigd te zijn. Bijna 60% zou zelfs nergens anders willen zitten. Van de respondenten is drie procent ontevreden over het vestigingsklimaat en twee procent heeft het plan om Amsterdam te verlaten vanwege het vestigingsklimaat.

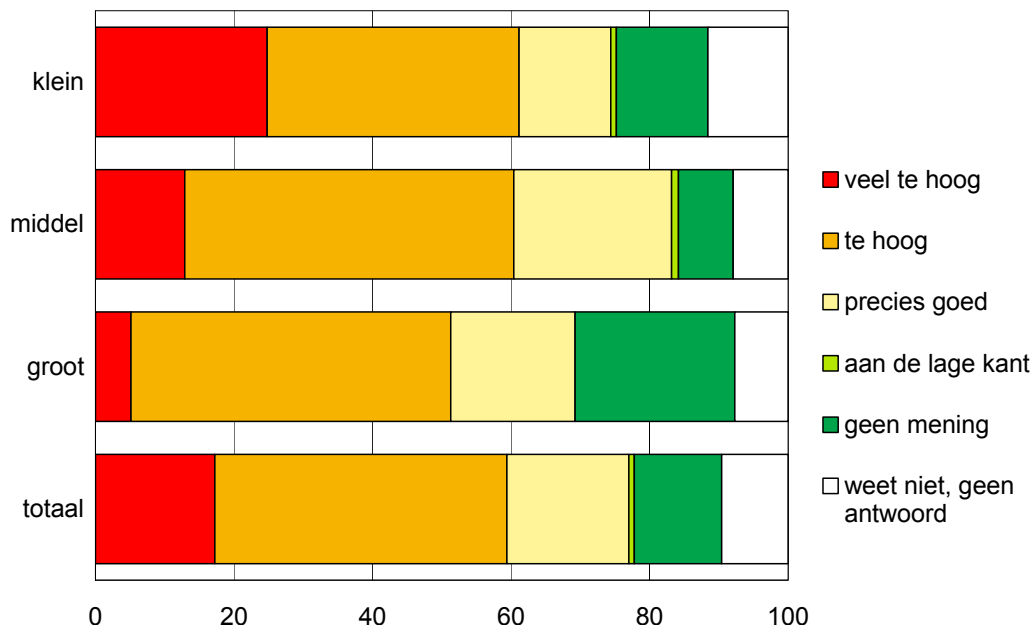
Tabel 1.10 Bevalt het u om in Amsterdam gevestigd te zijn?

	aantal	%
ja, zou nergens anders willen zitten	151	58
redelijk goed	82	31
neutraal	12	5
nee, ben ontevreden maar blijf wel in Amsterdam.	8	3
nee, heb verhuisplannen	4	2
geen antwoord	4	2
totaal	261	100

Kosten personeel en huisvesting

De tevredenheid over het vestigingsklimaat lijkt niet zozeer gebaseerd op de prijzen van (bedrijfs)huisvesting. Bijna 60% van de organisaties vindt de prijzen (veel) te hoog, 18% vindt de prijzen precies goed. Kleine organisaties (een tot vijf werknemers) noemden de prijzen van huisvesting vaker veel te hoog dan middelgrote (vijf tot 100 werknemers) en grote (meer dan 100 werknemers) organisaties. Over de personeelskosten bestaat meer tevredenheid dan over de prijzen voor huisvesting.

Figuur 1.11 Wat is uw mening over de prijzen van bedrijfshuisvesting in Amsterdam? (n=261, procenten)

Veertig procent vindt de kosten precies goed, 27% vindt de kosten (veel) te hoog. Een derde had geen mening of heeft geen antwoord gegeven. Zowel over de kosten voor

personeel als over de prijzen voor huisvesting heeft de publieke sector veel vaker geen mening dan de private sector.

Over de bereikbaarheid van de binnenstad zijn de meningen verdeeld. Tweeënvertig procent is (zeer) tevreden, terwijl 34% hier (helemaal) niet tevreden over is.

Tabel 1.12 Hoe tevreden bent u over de bereikbaarheid van de Amsterdamse binnenstad?

	aantal	%
erg tevreden	30	11
redelijk tevreden	79	30
neutraal	38	15
niet tevreden	63	24
helemaal niet tevreden	27	10
geen antwoord	24	9
totaal	261	100

Zeventig procent van de Amsterdamse ondernemingen heeft geen idee wat de gemeente Amsterdam doet om het vestigingsklimaat op orde te houden, 29% heeft dat (enigszins) wel. Ruim 40% van de ondervraagde organisaties vindt dat de gemeente Amsterdam niet genoeg doet om het vestigingsklimaat op orde te houden, 26% vindt van wel.

Enkele genoemde punten van ontevreden respondenten:

- bereikbaarheid (binnenstad)
- parkeergelegenheid
- belastingen
- veiligheid

Enkele genoemde aspecten waar respondenten tevreden over zijn:

- gemeente zet Amsterdam op de kaart
- schoonheid/opknappen van de stad
- aantrekken van bedrijvigheid

1.4 De gemeente en de crisis

Ruim 40% van de respondenten is ervan op de hoogte dat de gemeente de gevolgen van de economische crisis in de gaten houdt, met als doel de gevolgen voor de Amsterdamse economie zoveel mogelijk te beperken en waar nodig extra acties in te zetten. Kleine en middelgrote organisaties zijn vaker dan grote organisaties onbekend met het monitoren van de crisis door de gemeente.

Tabel 1.13 Weet u dat de gemeente de gevolgen van de economische crisis nauwgezet in de gaten houdt?

	aantal	%
ja	62	24
enigszins	46	18
nee	149	57
geen antwoord	4	2
totaal	261	100

Zesenvijftig procent van de Amsterdamse organisaties weet niet of de gemeente genoeg doet om de crisis te bestrijden. Een derde vindt in elk geval van niet.

Tabel 1.14 Vindt u dat de gemeente genoeg doet om de crisis te bestrijden?

	aantal	%
jazeker	29	11
nee	86	33
weet ik niet, geen antwoord	146	56
totaal	261	100

Aan deze 11% die vindt dat de gemeente genoeg doet is gevraagd wat volgens hen de gemeente dan vooral goed doet. Enkele antwoorden die zij gaven zijn:

- “Ze zijn nauw betrokken bij het bedrijfsleven en stimuleren banken om krediet te verlenen”
- “Zij proberen evenementen te organiseren, zodat het aantrekkelijker wordt om Amsterdam te bezoeken”

Organisaties is ook gevraagd wat de gemeente zou moeten doen. De meningen hierover lopen sterk uiteen. Het bevorderen van de kredietverlening en het bieden van een luisterend oor zijn met ieder 11% veruit de meest genoemde maatregelen. Alle overige voorgelegde maatregelen, van garantstelling tot fiscale maatregelen, van mobiliteitsverbetering tot investeringen in het onderwijs ontmoeten niet meer dan 1-3% instemming (voor de overige suggesties zie bijlage).

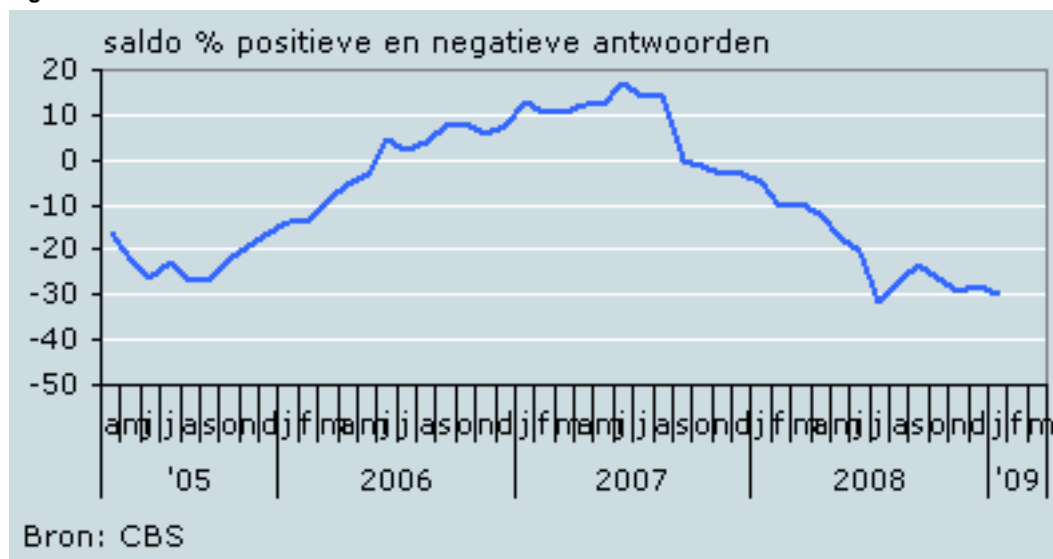
2 Consumenten enquête

Aan 375 Amsterdammers zijn een aantal vragen voorgelegd over de huidige economische situatie, de arbeidsmarkt en de woningmarkt. Waar relevant wordt gekeken naar verschillen tussen groepen respondenten op basis van een aantal achtgrondkenmerken zoals geslacht, leeftijd, inkomen, al dan niet werkend etc.

2.1 Economische situatie: negatieve gevoelens

Uit de conjunctuurmeting van het CBS blijkt dat het consumentenvertrouwen de afgelopen maanden is gedaald.

Figuur 2.1 Consumentenvertrouwen

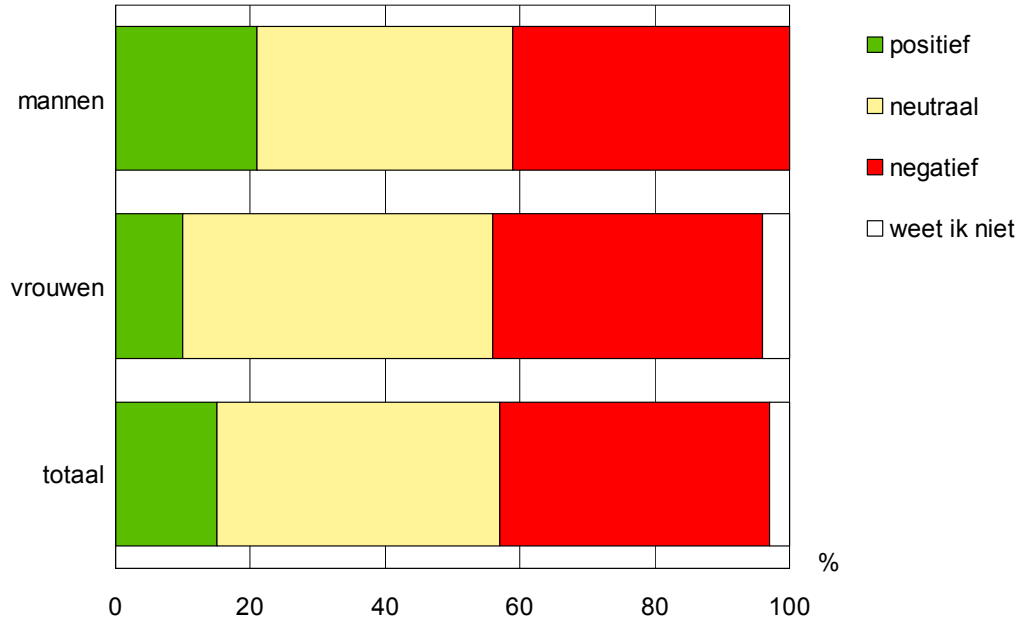

Bron: CBS

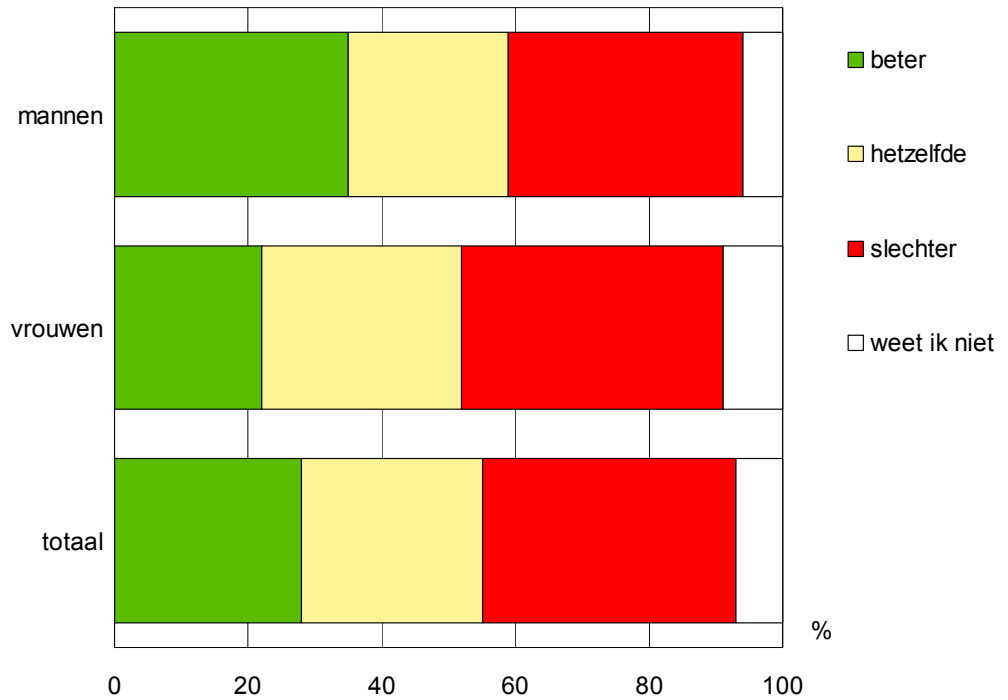
Uit het onderzoek onder 375 Amsterdammers blijkt dat van de ondervraagde Amsterdammers is 40% negatief gestemd over de huidige economische situatie, 42% is er neutraal over en 15% is positief. De verwachting van mensen is positiever: ruim een kwart denkt dat het beter zal worden en 27% denkt dat het hetzelfde blijft. Toch heeft 38% het gevoel dat het slechter zal worden. Mensen die negatief gestemd zijn over de huidige situatie zien de toekomstige economische situatie ook minder zonnig in.

Mannen zijn negatiever gestemd over de economische situatie dan vrouwen. Over de toekomst zijn mannen daarentegen positiever dan vrouwen.

Figuur 2.2 Mening Amsterdammers over huidige situatie (n=375, procenten)

Figuur 2.3 Verwachting Amsterdammers over ontwikkeling economische situatie komende 12 maanden (n=375, procenten)

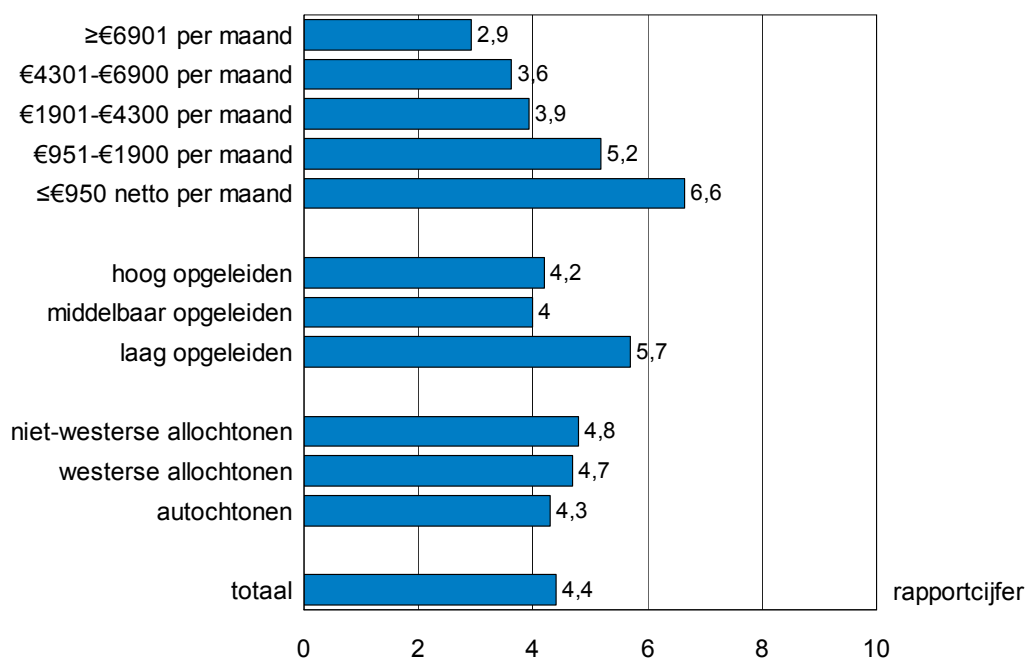

2.2 Eigen financiële situatie nog positief beoordeeld

De eigen financiële situatie waardeert 84% van de respondenten met een voldoende, 14% geeft een onvoldoende en 2% weet het niet. Op een schaal van 1 tot en met 10 (waarbij een één staat voor helemaal geen zorgen en een tien voor heel veel zorgen) geven Amsterdammers gemiddeld een 4,4.

Het netto inkomen van een huishoudens beïnvloedt sterk de perceptie over de financiële zorgen. Hoe hoger het inkomen des te minder zorgen Amsterdammers zich maken om hun financiën. Amsterdammers met een laag opleidingsniveau, en vaak ook een laag inkomen, maken zich over het algemeen meer zorgen om hun financiën dan Amsterdammers met een middelbaar of hoog opleidingsniveau. Amsterdammers van autochtone herkomst maken zich over het algemeen minder zorgen om hun financiën dan Amsterdammers van westerse of niet westerse allochtone herkomst.

Figuur 2.4 Mate van financiële zorgen naar herkomst en opleidingsniveau (n=375, rapportcijfer)

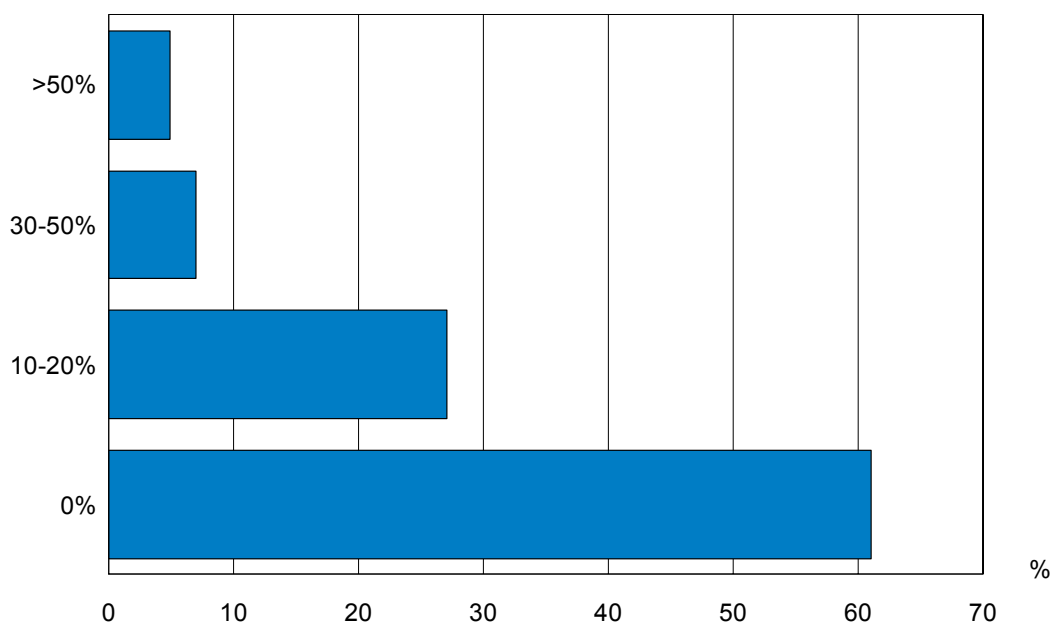
Mensen maken zich vooral zorgen over een teruggang in inkomen (34%), te weinig financiële reserve (28%) en baanverlies (18%). Andere redenen waarom enkelen zich zorgen maken zijn de hoogte van de hypotheek, (oplopende) schulden, algemene stijging van kosten en onzekerheid rond pensioenen.

2.3 Zestig procent is niet bang voor ontslag

De kans om dit jaar van baan te veranderen schatten de respondenten gemiddeld in op 27%. Hoger opgeleiden, mannen, hogere inkomensgroepen, jongeren (jonger dan 44 jaar) en westerse allochtonen schatten de kans om van baan te veranderen relatief hoog in. De geschatte kans om van baan te veranderen verschilt tussen de publieke en de private sector. Binnen de publieke sector wordt de kans gemiddeld op 24% geschat terwijl respondenten uit de private sector de kans gemiddeld op 28% inschatten.

Ruim zestig procent van de Amsterdammers schat de kans op nul procent dat zij dit jaar werkloos zullen worden. Een kwart denkt dat voor hen de kans tussen de 10 en 20% ligt en vijf procent schat de kans in op 50% of meer.

Kans op werkloosheid in 2009 (n=244, procenten)

Vooraf lagere inkomensgroepen, niet-westerse allochtonen en lager opgeleiden schatten de kans op werkloosheid hoger in dan anderen. Respondenten die werkzaam zijn in de private sector schatten de kans op werkloosheid veel hoger in (28%) dan respondenten uit de publieke sector (16%).

In dit onderzoek is ook de vraag meegenomen of respondenten binnen nu en twee jaar willen verhuizen. Zevenentwintig procent wil dit, hetgeen overeenkomt met de resultaten uit het onderzoek Wonen in Amsterdam waarin 26% in 2007 aangaf te willen verhuizen binnen twee jaar. Kennelijk hebben de gewijzigde financiële omstandigheden nog geen invloed op de verhuisplannen van Amsterdammers.

Bijlage Suggesties voor gemeente

- Aandacht voor infrastructuur en gevolgen voor ondernemers.
- Afspraken met vastgoedpartijen om de bouwproductie op peil te houden. Onderzoek doen naar waar de grootste problemen en knelpunten zitten, en daar iets aan doen.
- Creëren van werkgelegenheid op gemeentelijk niveau.
- De gemeente heeft hier niet echt een rol in.
- De gemeente moet vooral energie steken in het in de gaten houden van bedrijven die tegen een faillissement aanzitten en deze zonodig een helpende hand bieden.
- De gemeente moet wat soepeler omgaan met de regels.
- De gemeente zou een actieve rol moeten hebben om de economie te stimuleren en dit daadwerkelijk moeten doen.
- De prijzen naar beneden gooien.
- De stad aantrekkelijk blijven houden voor toeristen.
- De standplaats voor taxi's moet verbeterd worden. Taxi-ondernemingen worden teveel aan hun lot overgelaten, worden te weinig geconsulteerd. Betere communicatie tussen gemeente en taxibedrijven is wenselijk.
- duidelijk vertellen wat ze doen.
- Een aantal dingen moeten betaalbaarder worden.
- Goed zijn best doen.
- Huidige openbare projecten stimuleren.
- Ik ben helemaal niet met die crisis bezig, ik heb het hartstikke druk.
- Ik ben niet van mening dat de gemeente überhaupt iets kan doen.
- Ik denk dat rijksmaatregelen efficiënter zijn.
- Ik voel me als ondernemer sterk op mezelf aangewezen, en ik merk eigenlijk niets van de gemeente.
- Investeren in ATCB en die kunnen weer initiatieven voor hotels ontwikkelen.
- Investeren in bouw.
- Investeren in fysieke infrastructuur en het stijgen tegengaan van bijvoorbeeld erfpacht of andere gemeentelijke heffingen.
- Investeren in grote projecten.
- Meer betrokkenheid tonen.
- Meer expats aantrekken voor bedrijven hier.
- Meer steun aan ondernemers bijvoorbeeld op belastinggebied.
- Meer steun voor bouwprojecten. Nationaal gemaakte plannen doorvoeren op gemeentelijk niveau.
- Niets
- Onderzoeken of kleine bedrijven levensvatbaar zijn.
- Proactiever.
- Slagvaardiger optreden.
- Veel aandacht besteden aan de werkgelegenheid.
- Verlagen van de parkeertarieven.
- Via de Kamer van Koophandel de ondernemers actiever uitnodigen om mee te denken.
- We hebben op dit moment geen zicht wat de gemeente voor ons doet.